

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра педагогіки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан гуманітарно -
педагогічного факультету

В.Д. Шинкарук

“19” червня 2019 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри педагогіки

протокол № 16 від « 04 » 06 2019 р.

Завідувач кафедри

Р. В. Сопівник

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“КІБЕРЕТИКА”

Галузь знань	01 ОСВІТА/ПЕДАГОГІКА
Спеціальність	011 Освітні, педагогічні науки
Освітня програма	Інформаційно-комунікаційні технології в освіті
Факультет	Гуманітарно - педагогічний
Розробник:	старший викладач кафедри педагогіки, кандидат педагогічних наук Єресько О.В.

КИЇВ – 2019/2020

1 Опис навчальної дисципліни «Кіберетика»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>	
Спеціальність	<i>011 Освітні, педагогічні науки</i>	
Освітня програма	<i>Інформаційно-комунікаційні технології в освіті</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	<i>Вибіркова</i>	
Загальна кількість годин	<i>120</i>	
Кількість кредитів ECTS	<i>4</i>	
Кількість змістовних модулів	<i>2</i>	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	<i>-</i>	
Форма підсумкового контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Рік підготовки (курс)	<i>1</i>	<i>1</i>
Семестр	<i>1-2</i>	<i>1-2</i>
Лекційні заняття	<i>23 год.</i>	<i>8 год.</i>
Практичні, семінарські Заняття	<i>22 год.</i>	<i>6 год.</i>
Самостійна робота	<i>75 год.</i>	<i>106 год.</i>
Індивідуальні заняття		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>3 год.</i>	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета курсу:

висвітлення морально-етичних і правових норм поведінки в комп'ютерно-мережевому середовищі усіх суб'єктів інформаційного суспільства.

Завдання:

- сприяти оволодінню студентами системою знань морально-правових норм професійної і комп'ютерної етики;*
- напрацювати практичні навички послуговування етичними нормами та принципами моральних кодексів, навчити формувати такі навички не лише у фахівців ІТ-галузі, а й у всіх користувачів кіберпростору;*
- формувати потребу усвідомлено дотримуватися морально-правових норм кіберетики у сфері професійної діяльності та повсякденному житті.*

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- * основи професійної та комп'ютерної етики;*
- * норми та моральні правила поведінки в комп'ютерній мережі;*
- * кодекси комп'ютерної етики;*
- * засоби попередження та боротьби з кіберзлочинами;*
- * відповідальність за поведінку в комп'ютерних мережах;*
- * етичні та правові аспекти захисту авторського права та інтелектуальної власності в комп'ютерній мережі.*

вміти:

- * застосовувати основні принципи професійної та комп'ютерної етики в професійній діяльності;*
- * використовувати етико-правові норми та моральні правила інформаційних співвідносин в комп'ютерній мережі;*
- * пропагувати та роз'яснювати норми кіберетики в інформаційно-комунікаційному просторі.*

Набуття компетентностей:

Загальні компетентності: володіння комп'ютерною та інформаційною культурою, усвідомлення цінності суб'єктивної позиції в інформаційному просторі; прагнення до формування та розвитку комунікативних здібностей, міжособистісної взаємодії у професійній сфері.

Фахові (спеціальні) компетентності: здатність володіти емоційним станом в типових і конфліктних професійних ситуаціях; визначати способи міжособистісної взаємодії у віртуальному освітньому середовищі.

3.Програма та структура навчальної дисципліни для денної та заочної (дистанційної) форми навчання

Змістовий модуль I. МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ НОРМИ КІБЕРЕТИКИ

Тема 1. Основи професійної етики

Взаємозв'язок та співвідносини теоретичної, прикладної (практичної) та професійної етики. Професійна етика: історія походження, зміст. Поняття професійної етики як сукупності моральних норм, що визначають відношення людини до свого професійного обов'язку. Характеристика напрямів розвитку професійної етики: відносини трудових колективів і кожного фахівця окремо; моральні якості особистості фахівця; взаємини в професійних колективах та специфічні моральні норми, властиві для освітянського середовища; особливості професійного виховання. Розуміння змісту професійної етики як сукупності вимог професії, як установа свого роду внутрішнього стандарту, еталону поведінки. Поняття видів професійної етики як специфічних особливостей професійної діяльності. Значення професійних моральних норм — правил, зразків, порядку внутрішньої саморегуляції особистості на основі етичних ідеалів.

Характеристика основних видів професійної етики та специфічних вимог в області моралі (педагогічна етика, комп'ютерна етика тощо). Професійні етичні кодекси як основа змісту професійної етики, їх зміст, мета та значення. Виникнення перших професійноетичних кодексів. Відображення в професійних етичних кодексах тих моральних норм та правил, які притаманні членам професії.

Основні поняття теми: професійні моральні норми, етика, професійна етика, педагогічна етика, кіберетика (інформаційна, комп'ютерна етика), професійний етичний кодекс

Тема 2. Кіберетика: вступ у проблематику

Етико-правовий простір інформаційно-комунікаційних технологій: загальна характеристика. Розвиток етико-інформаційного напрямку: комп'ютерна етика, інформаційна етика, кіберетика. Поняття «кіберетика» та його синонімічні поняття: «етика Інтернету», «віртуальна етика», «комп'ютерна етика», «мережевий етикет», «нетикет», «webethics». Визначення узагальнюючого поняття «кіберетика» як різновиду професійної етики, яка охоплює розробку моральних норм для усіх суб'єктів інформаційного суспільства, а також моральні кодекси не тільки комп'ютерних професіоналів, а й усіх користувачів комп'ютерних систем.

Розуміння комп'ютерної етики як складного динамічного поля досліджень, що передбачає аналіз відносин між фактами, концепціями, політикою і цінностями в контексті інтенсивного розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій. Комп'ютерна етика як поле досліджень, розташоване на межі нових інформаційно-комунікаційних технологій та нормативної етики. Історія становлення кіберетики: публікації Джеймса Мура про комп'ютерну етику для «формулювання моральних норм та проведення активної політики їх впровадження у свідомість розробників та користувачів комп'ютерних технологій»; значення книги Дебори Джонсон «Комп'ютерна етика» для

формування комп'ютерної етики як навчальної дисципліни в США та інших країнах світу. Становлення кіберетики в Україні. Роботи Людмили Філіпової.

Значення моральних норм в комп'ютерному середовищі як історично сформованої основи для розробки нових та вдосконалення існуючих юридичних норм, що забезпечуються силою державного впливу. Передумови, зміст та значення першого кодексу комп'ютерної етики (США, 1979). Визначення головної мети — життєво важливої необхідності дотримання всіх норм етики при розробці й експлуатації засобів інформаційних технологій. Американський досвід з розробки основи кодексів комп'ютерної етики, яка охоплює загальнолюдські моральні норми. Характеристика моральних норм, що базуються на дотриманні чотирьох головних моральних принципів: privacy (таємниця особистого життя), assigasy (точність), property (приватна власність) и accessibility (доступність).

Значення кодексів етики Асоціацій розробників інформаційних технологій, менеджерів інформаційних технологій, користувачів інформаційних технологій, сертифікованих комп'ютерних професіоналів (США). Кодекси кіберетики для викладачів вищої та середньої шкіл як основа для створення та впровадження спеціальних навчальних курсів; як механізм для освіти (контролю над новими правилами та стандартами). Рекомендації Міжнародної федерації з інформаційних технологій (IFIP) щодо прийняття національних кодексів комп'ютерної етики усім державам світу на базі етичних стандартів з урахуванням місцевих культурних і етичних традицій. Значення діяльності дослідних інститутів з проблем соціального впливу комп'ютерних технологій на особистість та суспільство (США, Австралія, Велика Британія, європейські держави); розробка ними рекомендацій, норм та методів їх впровадження в суспільну свідомість.

Основні поняття теми: кіберетика (етика Інтернет, віртуальна етика, комп'ютерна етика, мережевий етикет, нетикет, webethics, кодекси кіберетики, моральні норми в комп'ютерному середовищі, національні кодекси кіберетики

Тема 3. Інформаційна етика. Етика Інтернету

Поняття інформаційної етики як філософської основи комп'ютерної етики; значення праць англійського вченого Лучано Флоріді. Термін кіберетика та кіберпростір в художніх творах письменників-фантастів (Вільям Гібсон, Айзек Азімов та інші). Особливості етичних норм для користувачів мережі Інтернет, правила «нетикету». Напрями досліджень етичних, моральних та правових аспектів використання міжнародної комп'ютерної мережі Інтернет: їх актуальність та значення для розвитку сучасного суспільства. Проблеми протиріччя між позитивним впливом нових можливостей користування інформацією з мережі та негативними наслідками; можливі шляхи їх вирішення. Розробка гуманітарних проблем користування Інтернет: девіантна поведінка; регулювання відносин; саморегуляція етичних норм у інформаційно-комунікаційному середовищі.

Значення положень освітньої політики в сфері інформатизації суспільства, яка має поєднувати багатий потенціал інформаційних і телекомунікаційних технологій та збереження культурної спадщини

(національні традиції, культурні цінності та норми) кожного народу світового співтовариства. Зарубіжний освітній досвід: США, Німеччина, Росія.

Основні поняття теми: інформаційна етика, етика Інтернету, нетикет, кіберпростір

Тема 4. Професійні етичні норми та правила для «комп'ютерних професіоналів»

Поняття «комп'ютерних професіоналів»: програмісти, системні аналітики, системотехніки, оператори, інформаційні працівники (посередники), продавці комп'ютерного устаткування, користувачі продуктів інформаційнокомп'ютерних технологій. Характеристика типів взаємовідносин комп'ютерних професіоналів з такими категоріями, як: роботодавці; клієнти; колеги по професії; громадськість. Моральні основи взаємовідносин «роботодавець — комп'ютерний професіонал», «суспільство — комп'ютерний професіонал», «професіонал — професіонал»: їх характеристика. Співвідношення між професійними знаннями та відповідальністю. Моральні основи взаємовідносин, їх характеристика. Значення дотримання певних стандартів поведінки; відповідальності, чесності, прагнення уникнути конфлікту професійних і особистих інтересів, довіри тощо.

Основні поняття теми: комп'ютерні професіонали, стандарти поведінки, лояльність, моральні основи взаємовідносин

Проміжне модульне оцінювання

Змістовий модуль II. ПРАВОВІ НОРМИ КІБЕРЕТИКИ

Тема 5. Інформаційно-правові основи регулювання комп'ютерних співвідносин. Інформаційні злочини

Інформаційні та комп'ютерні злочини: загальна характеристика, зміст, наслідки. Поняття інформаційних злочинів. Характеристика інформаційних правовідносин як таких, що виникають за умов: формування та використання інформаційних ресурсів на основі створення, збору, обробки, збереження, пошуку, розповсюдження та надання користувачеві інформації і документів; створення та використання інформаційних технологій та засобів їх забезпечення; захисту інформації та прав суб'єктів, що беруть участь в інформаційних процесах.

Поняття об'єкта та предмета інформаційних злочинів. Характеристика загального об'єкта інформаційних злочинів — правовідносин в інформаційній сфері (або інформаційних правовідносин). Характеристика родових об'єктів: особистість, сфера економіки, суспільна безпека і суспільний порядок, державна влада. Характеристика безпосереднього об'єкта кіберзлочинів. Основні групи інформаційних злочинів за родовим об'єктом: проти особистості, її здоров'я; в сфері економіки; проти суспільної безпеки і суспільного порядку; проти державної влади; проти миру та безпеки людства, їх характеристика.

Кібербулінг як один із різновидів булінгу (цькування) - форма агресії, що передбачає жорстокі дії з метою дошкулити, нашкодити, принизити людину з використанням інформаційно-комунікаційних засобів: мобільних телефонів,

електронної пошти, соціальних мереж тощо. Найпоширеніші види кібербулінгу: використання особистої інформації; анонімні погрози; хепіслепінг; обмовляння або зведення наклепів; переслідування; тролінг; флеймінг; онлайн-грумінг; секстинг. Відповідальність за кібербулінг. Захист від кібербулінгу та його профілактика в закладах освіти.

Основні поняття теми: інформаційні злочини (кіберзлочини), основні групи кіберзлочинів, кібербулінг, його різновиди: хепіслепінг; тролінг; флеймінг; онлайн-грумінг; секстинг

Тема 6. Комп'ютерні злочини в мережі Інтернет: правова оцінка, засоби їх попередження та запобігання

Комп'ютерні злочини: правова характеристика. Поняття комп'ютерних злочинів як передбачених кримінальним законом суспільно небезпечних дій, у яких комп'ютерна інформація є об'єктом злочинного зазіхання. Характеристика предмету або знаряддя злочину (комп'ютерна інформація, комп'ютер, комп'ютерна система або комп'ютерна мережа). Поняття комп'ютерної інформації як форм представлення інформації (зведень про осіб, предмети, факти, події, явище і процеси) у машинозчитуваному вигляді, як сукупність символів, зафіксованих в пам'яті комп'ютера, або на комп'ютерному носії.

Характеристика різновидів комп'ютерних злочинів. Дві основні категорії: 1) злочини, зв'язані з втручанням у роботу комп'ютерів і 2) злочини, що використовують комп'ютери як необхідні технічні засоби. Правова характеристика неправомірного доступу до комп'ютерної інформації; створення, використання і поширення шкідливих програм для комп'ютерів; порушень правил експлуатації комп'ютерів, комп'ютерних систем або мереж. Способи здійснення комп'ютерних злочинів; їх класифікація і характеристика основних груп. Поняття «інформаційної війни». Відповідальність та законність в мережі. Попередження комп'ютерних злочинів: міжнародний досвід. Основні групи мір попередження комп'ютерних злочинів: правові, організаційно-технічні та криміналістичні. Загальна характеристика розслідування злочинів у сфері комп'ютерної інформації. Законодавчі міри боротьби з комп'ютерними злочинами: досвід США і Росії. Досвід України з боротьби з комп'ютерними злочинами.

Основні поняття теми: комп'ютерні злочини, інформаційні війни, кібербезпека, комп'ютерна інформація, комп'ютерний вірус

Тема 7. Етико-правові проблеми охорони інтелектуальної власності та авторського права в мережі Інтернет

Загальна характеристика інформаційного права як сукупності правових норм, що регулюють суспільні відносини, зв'язані з інформацією. Поняття інформаційного права в широкому і вузькому змісті. Характеристика галузей права, дві групи - класичні (карне, цивільне, конституційне право) і комплексні або інтегральні. Інформаційне право як сукупність норм, що відносяться до класичних галузей, об'єднаних специфікою об'єкта свого впливу - інформаційних відносин. Загальна характеристика джерел права — документів різного походження і різної юридичної чинності. Minimum minimum для інформаційного права — нормативні акти: конституція, закони, укази

президента, постанови уряду; а також міжнародні конвенції. Зміст, мета та значення договорів Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) для широкомасштабного та законного розповсюдження творів і записів у Інтернеті; для рішення питань дотримання авторських прав у нових цифрових технологіях.

Правовий простір комп'ютерних технологій: захист авторських прав в мережі Інтернет. Основні проблеми авторського права та захисту інтелектуальної власності у мережі, їх залежність від систем національного законодавства. Складність закону про авторське право як одного з аспектів розміщення інформації в мережах. Характеристика чотирьох основних принципів оцінки легітимного використання електронної публікації в мережі, захищеної авторським правом. Значення повідомлень про захист авторських прав в електронних публікаціях у мережі.

Загальна характеристика об'єктів інтелектуальної власності, що розуміється як права на результати творчої діяльності людини. Сфера інтелектуальної власності; права, що належать до інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній сферах. Особливості впливу комп'ютерних мереж на умови передачі інформації; створення нових інформаційних цінностей у мережі— продуктів і послуг інтелектуальної власності, можливість відбору інформації, присутність інших людей і спілкування з ними, гарантія аутентичності. Основні типи об'єктів інтелектуальної власності в мережі: промислові, комерційні і художні роботи, комп'ютерні програми, торговельні марки тощо. Комп'ютерні програми як носії цінних послуг: допомога, консультації, навчання, програмування й усунення помилок.

Специфіка етико-правових проблем авторського права в дистанційній освіті: політика захисту авторського права та інтелектуальної власності; програмне забезпечення курсів та проблеми їх ліцензування; загальні проблеми авторського права.

Основні поняття теми: інтелектуальна власність, авторське право, академічна доброчесність, плагіат, інформаційне право

Проміжне модульне оцінювання

Структура навчальної дисципліни для денної та заочної (дистанційної) форми навчання

назви змістовних модулів і тем	тижні	кількість годин							
		денна форма				заочна форма			
		усього	у тому числі			усього	у тому числі		
			л	п	с.р.		Л	п	с.р.
Змістовий модуль I. Морально-етичні норми кіберетики									
Тема 1. Основи професійної етики		4	2	2		2	1	1	
Тема 2. Кіберетика: вступ у проблематику		4	2	2		2	1	1	
Тема 3. Інформаційна		8	4	4		2	1	1	

етика. Етика Інтернету									
Тема 4. Професійні етичні норми та правила для «комп'ютерних професіоналів»		9	5	4		1			
Разом за змістовим модулем 1		25	13	12		7	4	3	
Змістовий модуль 2. Правові норми кіберетики									
Тема 5. Інформаційно-правові основи регулювання комп'ютерних співвідносин. Інформаційні злочини		8	4	4		3	2	1	
Тема 6. Комп'ютерні злочини в мережі Інтернет: правова оцінка, засоби їх попередження та запобігання		4	2	2		2	1	1	
Тема 7. Етико-правові проблеми охорони інтелектуальної власності та авторського права в мережі Інтернет		8	4	4		2	1	1	
Разом за змістовим модулем 2		20	10	10		7	4	3	
Усього годин		45	23	22		14	8	6	

4. Теми практичних занять

№	Назва теми	к-сть годин
1.	Професійна етика: основні питання	2
2.	Кіберетика як дослідницький напрям і навчальна дисципліна. Значення кодексів комп'ютерної етики	2
3.	Поняття та визначення інформаційної етики та Інтернет-етики	2
4.	Особливості етичних норм для користувачів мережі Інтернет, правила «нетикету», досвід: США, Росія, Україна	2
5.	Значення норм та моральних правил в комп'ютерній мережі	2
6.	Типи взаємовідносин комп'ютерних професіоналів в мережі	2

7.	Інформаційні та комп'ютерні злочини: відповідальність та законність	2
8.	Проблеми кібербулінгу та його попередження	2
9.	Інформаційні та комп'ютерні злочини: відповідальність та законність	2
10.	Авторське право та інтелектуальна власність в Інтернеті: проблеми охорони	2
11.	Значення дотримання академічної доброчесності	2

6. Тематика для самостійної роботи

Змістовий модуль I. Морально-етичні норми кібербезпеки

Тема 1. Основи професійної етики

1. Взаємовідносини прикладної та професійної етики.
2. Поняття прикладної етики, зміст, характеристика.
3. Поняття професійної етики, зміст, характеристика напрямів розвитку.
4. Види професійної етики: характеристика особливостей.
5. Професійно-етичні кодекси як основа змісту професійної етики: зміст, значення

Тема 2. Кіберетика: вступ у проблематику

1. Загальна характеристика етико-правового простору інформаційно-комп'ютерних технологій. Передумови виникнення комп'ютерної етики.
2. Поняття та визначення комп'ютерної етики як різновиду професійної етики.
3. Аналіз досліджень та публікацій Джеймса Мура про комп'ютерну етику.
4. Значення книги Дебори Джонсон «Комп'ютерна етика» для формування комп'ютерної етики як навчальної дисципліни.
5. Значення моральних норм в комп'ютерному середовищі як основи для розробки юридичних норм.
6. Характеристика моральних норм, що базуються на дотриманні чотирьох головних моральних принципів.
7. Особливості етичних норм для користувачів мережі Інтернет.
8. Кодекси комп'ютерної етики: загальна характеристика.

Тема 3. Інформаційна етика. Етика Інтернету

1. Поняття інформаційної етики як філософської основи комп'ютерної етики.
2. Положення праць англійського вченого Лучано Флоріді.
3. Особливості етичних норм для користувачів мережі Інтернет, правила «нетикету», порівняння зарубіжного досвіду: США, Росія, Україна

Тема 4. Професійні етичні норми та правила для «комп'ютерних професіоналів»

1. Поняття «комп'ютерних професіоналів», як узагальнююче для учасників комп'ютерних взаємовідносин в мережі.
2. Типи взаємовідносин комп'ютерних професіоналів в мережі.
3. Моральні основи взаємовідносин «роботодавець — комп'ютерний професіонал»: їх характеристика.

4. Моральні основи взаємовідносин “клієнт — комп'ютерний професіонал”: їх характеристика. Значення контрактних відношень, довіри, чесності, компетентності.

5. Моральні основи взаємовідносин “суспільство — комп'ютерний професіонал”: їх характеристика. Поняття соціального контракту.

6. Моральні основи взаємовідносин “професіонал — професіонал”: їх характеристика.

Змістовий модуль II. Правові норми кібербезпеки

Тема 5. Інформаційно-правові основи регулювання комп'ютерних співвідносин. Інформаційні злочини

1. Інформаційні та комп'ютерні злочини: загальна характеристика, зміст, наслідки.

2. Поняття інформаційних злочинів. Характеристика інформаційних правовідносин.

3. Характеристика об'єкта і предмета інформаційних злочинів та засобів їх запобігання.

4. Законодавство України щодо протидії булінгу

Тема 6. Комп'ютерні злочини в мережі Інтернет: правова оцінка, засоби їх попередження та запобігання

1. Комп'ютерні злочини: правова характеристика, основні групи.

2. Характеристика різновидів комп'ютерних злочинів, основні категорії.

3. Способи здійснення комп'ютерних злочинів; їх класифікація і характеристика основних груп.

4. Відповідальність та законність в мережі. Попередження комп'ютерних злочинів: міжнародний досвід, основні групи мір.

5. Законодавчі міри боротьби з комп'ютерними злочинами: досвід США, Росії, України.

Тема 8. Етико-правові проблеми охорони інтелектуальної власності та авторського права в мережі Інтернет

1. Загальна характеристика інформаційного права та інформаційних відносин.

2. Джерела права та правова основа.

3. Значення міжнародних конвенцій. Договори Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОИС): Договір про захист авторських прав (ДАП), Договір по музичних творах і фонограмам (ДИФ).

4. Зміст та головні завдання Закону України “Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів ведення господарства, зв'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування” від 17 січня 2002 року № 2953-III

5. Основні проблеми авторського права (та захисту інтелектуальної власності) у мережі, їх залежність від систем національного законодавства.

6. Складність закону про авторське право. Характеристика чотирьох основних принципів оцінки легітимного використання роботи, захищеної авторським правом.

7. Специфіка етико-правових проблем авторського права в дистанційній освіті.

8. Основні типи об'єктів інтелектуальної власності в мережі. Характеристика цінності комп'ютерних програм та інтелектуальних цінностей.

9. Принципи академічної доброчесності.

Самостійна робота з курсу «Кіберетика» може відбуватися у вигляді науково-дослідної роботи студента, яка має містити результати дослідницького пошуку, відображати певний рівень його навчальної компетентності. Структура такої роботи (реферат): вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у таблицях.

Критерії оцінювання дослідження у вигляді реферату

№	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	5 балів
2.	Складання плану реферату	1 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	5 балів
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	5 балів
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	5 балів
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титольний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	4 бали
7.	Підготовка доповіді у вигляді презентації у програмі POWER POINT	5 балів
Разом		30 балів

Шкала оцінювання дослідження у вигляді реферату

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	27 – 30	Відмінно
Достатній	21 – 26	Добре
Середній	12-20	Задовільно
Низький	0-11	Незадовільно

Орієнтовна тематика реферативних досліджень з навчальної дисципліни «Кіберетика»

1. Взаємовідносини прикладної та професійної етики.
2. Значення професійної етики для становлення професії.
3. Передумови виникнення перших професійно-етичних кодексів.
4. Поняття «комп'ютерна етика» за Джеймсом Муром.
5. Поняття «комп'ютерна етика» за Деборой Джонсон. Значення книги Дебори Джонсон «Комп'ютерна етика» для формування комп'ютерної етики як навчальної дисципліни.
6. Передумови, зміст та значення першого кодексу комп'ютерної етики.
7. Кодекси комп'ютерної етики (досвід США).

8. Міжнародний досвід щодо прийняття національних кодексів комп'ютерної етики (США, Австралія, європейські держави).
9. Поняття інформаційної етики за Лучано Флоріді.
10. Термін кіберетика та кіберпростір в художніх творах письменників-фантастів.
11. Інформаційні та комп'ютерні злочини: загальна характеристика, наслідки.
12. Способи здійснення комп'ютерних злочинів; їх класифікація і характеристика основних груп.
13. Інформаційні війни у сучасному світі.
14. Попередження комп'ютерних злочинів: міжнародний досвід.
15. Законодавчі міри боротьби з комп'ютерними злочинами: досвід США, Росії, України.

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Визначення прикладної етики.
2. Визначення професійної етики.
3. Характеристика напрямів розвитку професійної етики.
4. Значення професійної етики для становлення професії.
5. Поняття видів професійної етики як специфічних особливостей професійної діяльності.
6. Професійні етичні кодекси як основа змісту професійної етики, їх зміст, мета та значення.
7. Передумови виникнення перших професійно-етичних кодексів.
8. Визначення «кіберетика».
9. Поняття «етика Інтернет», «віртуальна етика», кіберетика, «мережевий етикет», «нетикет», «webethics».
10. Передумови, зміст та значення першого кодексу комп'ютерної етики.
11. Характеристика моральних норм кодексу комп'ютерної етики.
12. Характеристика десяти заповідей кодексу комп'ютерної етики (за американським досвідом).
13. Міжнародний досвід щодо прийняття національних кодексів комп'ютерної етики (США, Австралія, європейські держави).
14. Визначення інформаційної етики як філософської основи кіберетики.
15. Особливості етичних норм для користувачів мережі Інтернет (правила «нетикету»), напрями досліджень.
16. Розробка гуманітарних проблем користування мережею Інтернет.
17. Поняття «комп'ютерних професіоналів» (за досвідом США).
18. Характеристика типів взаємовідносин «комп'ютерних професіоналів» в мережевому середовищі.
19. Моральні основи взаємовідносин «роботодавець— комп'ютерний професіонал»: їх характеристика.
20. Моральні основи взаємовідносин «клієнт — комп'ютерний професіонал»: їх характеристика.

21. Моральні основи взаємовідносин “суспільство—комп'ютерний професіонал”: їх характеристика.
22. Моральні основи взаємовідносин “професіонал-професіонал”: їх характеристика.
23. Інформаційні та комп'ютерні злочини: загальна характеристика, наслідки.
24. Визначення інформаційних злочинів.
25. Характеристика інформаційних правовідносин.
26. Поняття об'єкта та предмета інформаційних злочинів.
27. Поняття інформаційних злочинів за родовим об'єктом: проти особистості; в сфері економіки; проти суспільної безпеки і суспільного порядку; проти державної влади; проти миру та безпеки людства.
28. Комп'ютерні злочини: правова характеристика.
29. Характеристика предмету або знаряддя комп'ютерного злочину.
30. Загальна характеристика різновидів комп'ютерних злочинів.
31. Характеристика комп'ютерних злочинів, зв'язаних з втручанням у роботу комп'ютерів.
32. Характеристика комп'ютерних злочинів, що використовують комп'ютери як необхідні технічні засоби.
33. Поняття «інформаційної війни».
34. Відповідальність та законність в мережі.
35. Попередження комп'ютерних злочинів: міжнародний досвід.
36. Кібербулінг: ознаки, різновиди.
37. Основні групи мір попередження комп'ютерних злочинів: правові, організаційно-технічні та криміналістичні.
38. Поняття інформаційного права, визначення в широкому та вузькому змісті.
39. Головні джерела інформаційного права. Minimum minimum для інформаційного права.
40. Значення договорів Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) для охорони авторських прав в мережі Інтернет.
41. Основні проблеми авторського права та захисту інтелектуальної власності у мережі.
42. Загальна характеристика об'єктів інтелектуальної власності.
43. Сфера інтелектуальної власності.
44. Характеристика основних типів об'єктів інтелектуальної власності в мережі.
45. Комп'ютерні програми як основні типи об'єктів інтелектуальної власності в мережі.
46. Специфіка етико-правових проблем авторського права в дистанційній освіті.
47. Поняття академічної доброчесності.
48. Вимоги щодо дотримання академічної доброчесності в освітянському законодавстві України.
49. Відповідальність за порушення норм академічної доброчесності.
50. Відповідальність викладача за порушення принципів академічної доброчесності.

Перелік питань на проміжні модульні оцінювання

Модуль 1.

Варіант 1.

1. Як розуміється комп'ютерна етика (дати її визначення)? У чому її відмінність від професійної етики інших професіоналів?
2. Які причини та мотиви прийняття кодексів комп'ютерної етики? У яких професійних сферах розробляються такі кодекси?
3. Які головні моральні принципи (чотири) включені в кодекс комп'ютерної етики?
4. Як розуміється моральний принцип комп'ютерної етики - accuracy (точність), пояснити.
5. Як розуміється моральний принцип комп'ютерної етики - property (приватна власність), пояснити.
6. Основними видами професійної етики є (продовжити) Вказати їх спільні та відмінні риси.

Варіант 2.

1. Як визначається кодекс комп'ютерної етики? Коли був прийнятий перший кодекс комп'ютерної етики?
2. Назвати 10 моральних заповідей (постулатів) кодексу комп'ютерної етики (з американського досвіду).
3. Як розуміється моральний принцип комп'ютерної етики - privacy (таємниця приватного життя), пояснити.
4. Як розуміється моральний принцип комп'ютерної етики - accessibility (доступність), пояснити.
5. Як визначається професійна етика? Що вона вивчає?
6. Як визначають професійні кодекси? Які положення вони включають?

Модуль 2.

Варіант 1.

1. Що є об'єктом комп'ютерних злочинів?
2. Назвати дві категорії комп'ютерних злочинів у правовому аспекті.
3. Назвати основні види комп'ютерних злочинів, пов'язаних із втручанням в роботу комп'ютерів.
4. Дати визначення комп'ютерних злочинів з правової точки зору.
5. Вказати наслідки неправомірного доступу до захищеної законом комп'ютерної інформації?
6. Перерахувати п'ять основних груп способів здійснення комп'ютерних злочинів.
7. Які види перехоплення комп'ютерної інформації виділяють у правоохоронній практиці?

8. Назвати основні групи заходів попередження комп'ютерних злочинів.

Варіант 2.

1. Коли і де був прийнятий перший закон, який карає за комп'ютерні злочини (з американського досвіду).
2. Як розуміються правознавцями "навколокомп'ютерні" злочини?
3. Як можна здійснити несанкціонований доступ до інформації, що зберігається в комп'ютері?
4. Яким чином можна здійснити розкрадання комп'ютерної інформації?
5. Що включає в себе спосіб здійснення комп'ютерних пренаступ - Вилучення засобів комп'ютерної техніки?
6. Які способи скоєння комп'ютерних злочинів використовуються для отримання несанкціонованого доступу до засобів комп'ютерної техніки?
7. Які різновиди пошуку пароля (або коду) використовують комп'ютерні зломщики, дії яких відносяться до способу - Отримання несанкціонованого доступу до засобів комп'ютерної техніки?
8. Дати визначення «комп'ютерного вірусу».

8. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

За джерелом інформації:

- Словесні: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (POWERPOINT – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- Практичні.

За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності

Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

9. Форми контролю

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; реферат.

- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Видами контролю знань студентів є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація – засвоєння програмного матеріалу змістового модуля у вигляді письмової контрольної роботи.

Підсумкова атестація – екзамен.

10. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання студента відбувається згідно положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.12.2019 р.

оцінка національна	оцінка ECTS	визначення оцінки ECTS	рейтинг студента, бали
відмінно	A	відмінно - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок.	90-100
добре	B	дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89
	C	добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74-81
задовільно	D	задовільно – непогано, але із значною кількістю недоліків	64-73
	E	достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-63
незадовільно	FX	незадовільно – потрібно працювати перед тим, як отримати позитивну оцінку	35-59
	F	незадовільно – необхідна серйозна подальша робота	01-34

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$

11. Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма.
2. Електронний курс на порталі НУБіП.
3. Навчальні посібники.
4. Презентації лекцій у програмі POWER POINT.
5. Збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.
6. Комплект друкованих завдань для підсумкового контролю.

12. Рекомендована література

Основна:

1. Галинская И.Л. Этико-правовое пространство информационнокомпьютерных технологий [Электронный ресурс] / И.Л. Галинская, А.И.Панченко— Режим доступа: http://www.auditorium.ru/aud/v/index.php?a=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&id_thesis=186. – Название с экрана.

2. Пархомов В.А. Компьютерная этика [Электронный ресурс] / В.А. Пархомов – Режим доступа: <http://www.etasu.isea.ru/attorn/s4.htm>; <http://www.computeretics.inst.edu>; (Computer Review 15, 2000) – Название с экрана.

3. Филиппова Л.Я., Зеленецкий В.С. Компьютерная этика: Учеб. пособие.— Х., 2006. — 210 с.

4. Johnson Deborah G. Computer Ethics / Deborah G. Johnson. 2nd ed.— New Jersey: Prentice-Hall, Inc. Upper Saddle River, 1994.-181 p.

Допоміжна:

1. Авторские права в сети будут защищены [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.om.ru/ashow.shtml?1890>

2. Айков Д., Сейгер К., Фонсторх У. Компьютерные преступления. Руководство по борьбе с компьютерными преступлениями: Пер. с англ./ Д. Айков, К Сейгер, У. Фонсторх. — М.: Мир, 1999.— 351 с.

3. Алексеева И.Ю. «Этика Интернет»: опыт международной команды (Выступление на семинаре «Информационное общество: экономика, социология, психология, политика и развитие Интернет-коммуникаций» 28 июня 2000 г.) [Электронный ресурс] / И.Ю. Алексеева – Режим доступа: <http://conf.infosoc.ru/2003/03rGOVf18.html>

4. Алексеева И.Ю., Шклярник Е.Н. Что такое компьютерная этика? / И.Ю.Алексеева, Е.Н. Шклярник // Вопросы философии. -2007.- № 9.- С. 60-72.

5. Батурин Ю.М. Проблемы компьютерного права / Ю.М. Батурин — М.: Юридическая литература, 1991. — 272 с.

6. Батурин Ю.М., Жодзишский А.М. Компьютерная преступность и компьютерная безопасность / Ю.М., Батурин, А.М. Жодзишский. — М.: Юридическая литература, 1991. — 160 с.

7. Безруков Н.Н. Компьютерная вирусология / Н.Н. Безруков.— Киев.: УРЕ, 1991. — 416 с.

8. Буденный С. Репутация интернет-представительства, или Пять правил для онлайн-джентельмена / С. Буденный // Планета Internet. - 2002. - N 12. - С. 58-59.

9. Вехов В.Б. Компьютерные преступления: Способы совершения /методики расследования / В.Б. Вехов . — М.: Право и закон, 1996. —182 с.

10. Гаврилов О.А. Основы правовой информатики: Учебное пособие / О.А. Гаврилов.— М.: Академ. правов. ун-т при Ин-те госуд. и права РАН, 1998.— 43 с.

11. Зятицкий С. Ф. Перспективы защиты произведений и фонограмм в Интернете [Электронный ресурс] /С. Ф. Зятицкий – Режим доступа: <http://www.copyright.ru/publ/zjatiskij.html>.

12. Зятицкий С.Ф. Авторское право в Интернете: три стадии одного процесса [Электронный ресурс] / С.Ф.Зятицкий, В.В.Терлецкий, К. Б. Леонтьев. – Режим доступа: http://www.copyright.ru/publ/rights_in_inet1.html.
13. Касперский Е.В. Компьютерные вирусы: что это такое и как с ними бороться / Е.В.Касперский. — М.: СК Пресс, 1998. — 288 с.
14. Копылов В.А. Информационное право / В.А. Копылов. — М.:Юрист.— 1997.— 469с.
15. Крылов В.В. Информационные компьютерные преступления /В.В. Крылов — М.: Юрист, 1997.— 236с.
16. Крылов В.В. Расследование преступлений в сфере информации /В.В. Крылов.— М.: Городец, 1998.— 264 с.
17. Курушин В.Д., Минаев В.А. Компьютерные преступления и информационная безопасность / В.Д. Курушин, В.А. Минаев. — М.: Новый Юрист, 1998. — 256 с.
18. Наумов В.Б. Право и Интернет / В.Б. Наумов.— М.: Университет «Кн. дом», 2002.
19. Пархомов В.А. К определению понятия “Информационное преступление”/ В.А. Пархомов // Вестник ИГЭА.—2001.-№2.-С. 24-38.
20. Погорельский М.А. Навчальний посібник «Комп'ютерна етика» - важливий крок на шляху правового регулювання етики комп'ютерних відношень в Інтернет-середовищі/ М.А.Погорельский // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2007. - №15. – С. 235- 238.
21. Профессиональная Этика // Johnson Deborah G. Computer Ethics / Deborah G. Johnson. 2nd ed.— New Jersey: Prentice-Hall, Inc. Upper Saddle River, 1994. —С.37-56. (переклад; рукопис).
22. Расследование неправомерного доступа к компьютерной информации / Под ред. Н.Г. Шурухнова. — М.: Щит-М, 1999. - 254 с.
23. Румянцев А.Г. Информационное право [Электронный ресурс]/ А.Г.Румянцев – Режим доступа: <http://wwwaha.ru/~andrewr/index.htm>. – Название с экрана.
24. Серебrenикова М. Компьютерная этика [Электронный ресурс] / М. Серебrenикова. – Режим доступа: <http://www.ourtx.com/?a=289>.
25. Сорокин А.В. Компьютерные преступления: уголовно - правовая характеристика, методика и практика раскрытия и расследования [Электронный ресурс]/ А.В. Сорокин. – Режим доступа: http://www.zaual.ru/procur/ty_page1.htm.
26. Томаров И. Интеллектуальная собственность в сети. Новый экономический и правовой подход к ее содержанию [Электронный ресурс] / И. Томаров – Режим доступа: <http://patent.km.ua/rus/articles/group12/i191>.
27. Трушина И. Этика и электронный мир / И. Трушина // Библиотека. - 2002. - N 9. - С. 6-9.
28. Філіпова Л. Я. Комп'ютерна етика: Навчально-методичні матеріали до курсу / ХДАК; Л. Я. Філіпова. — Харків: ХДАК, 2004. — 23 с.
29. Філіпова Л.Я. Комп'ютерна етика, інформаційна етика та кіберетика: сутність та співвідношення понять // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: Проблеми науки, освіти та практики : матеріали

шостої міжнар. наук.-практ. конф./ Л.Я. Філіпова; Держ. академія керівних кадрів культури і мистецтв. — Київ, ДАКККМ, 2009. — С.137-140.

30. Филиппова Л.Я. Компьютерная этика — учебный курс для пользователей Интернета./ Л.Я. Филиппова // Библиотечный форум Украины — 2007. — № 2(16) .— С.42-46

31. Філіпова Л.Я. Морально-етичні та правові проблеми в комп'ютерній мережі Інтернет: освітній аспект ./ Л.Я. Філіпова // Культура України: Зб. наук. пр. Вип. 14. Мистецтвознавство. Філософія / ХДАК. — Х.: ХДАК, 2004. — С.29- 39

32. Фоменко І. Роль комп'ютерної етики в сучасних інформаційнодокументних комунікаціях / І. Фоменко // Вісник Книж. палати. — 2007.— №4.—С.17-18.

33. Хромова А. Л. Интернет и авторские права: симбиоз или антагонизм? [Електронний ресурс] / А.Л.Хромова — Режим доступу: http://www.copyright.ru/publ/inet_auth_rights.html.